

СЕКЦІЯ 3 СОЦІАЛЬНІ СТРУКТУРИ ТА СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ

STUDENT SELF-GOVERNMENT: THE PROBLEM OF FORMING LEADERSHIP SKILLS

УДК 316.477-057.87

Белашова Я. О.,
фахівець соціально-психологічної
служби
Херсонський державний університет

У статті розглядаються основні засади формування лідерських якостей майбутніх фахівців засобами функціонування органів студентського самоврядування вищого навчального закладу як передумови успішної професійної діяльності. Розглянуто аспекти ефективного лідерства в структурі органів студентського самоврядування.

Ключові слова: лідер, лідерські якості, студентське самоврядування, організація студентського самоврядування.

В статье рассматриваются основные принципы формирования лидерских качеств будущих специалистов средствами функционирования органов студенческого самоуправления высшего учебного заведения как

предпосылки успешной профессиональной деятельности. Рассмотрены аспекты эффективного лидерства в структуре органов студенческого самоуправления.

Ключевые слова: лидер, лидерские качества, студенческое самоуправление, организация студенческого самоуправления.

This article deals with the main principles of forming leadership skills of future specialists means functioning of the student government of the university, as a prerequisite for successful professional activity. The aspects of effective leadership in the structure of the student government.

Key words: leader, leadership, student government, student government organization.

Постановка проблеми. У вищих навчальних закладах України дієвим суб'єктом виховання майбутніх лідерів, керівників, організаторів членів трудових колективів є органи студентського самоврядування. Вони виникли на початку 90-х років ХХ століття, розвинулись і на сьогодні накопичили значний досвід діяльності, який у науково-педагогічному сенсі потребує детального вивчення, глибокого осмислення та інтенсивного використання в підготовці майбутніх фахівців. За майже двадцятилітню історію відпрацьовано інституційну та регулятивну складову студентського самоврядування. Продуктивно працюють студентські парламенти, сенати, колегії, уряди, діяльність яких визначається низкою нормативно-правових та законодавчих актів. Незважаючи на це, у науковій літературі недостатньо висвітлено ті аспекти функціонування студентських самоврядних структур, використання яких сприяє самовихованню особистості майбутніх фахівців із розвиненими лідерськими якостями.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних основ формування лідерських якостей майбутніх фахівців засобами функціонування студентського самоврядування.

Об'єкт статті – діяльність органів студентського самоврядування вищих закладів освіти.

Предмет статті – специфіка формування лідерських якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування.

Теоретичні основи учнівського самоврядування викладено ще в працях Н. Крупської, А. Макаренка, В. Сухомлинського, С. Шацького. Дослідженню діяльності органів студентського самоврядування присвячені праці І. Коляки «Студентський рух в Україні наприкінці 80-х на початку 90-х рр.», О. Єригіна «Особливості формування і діяльності студентських громадсько-політичних об'єднань в умовах становлення багатопартійності в Україні», В. Іздебської «Студентське самоврядування як чинник формування самосвідомості молоді», О. Корольчука, М. Поночовного «Форми розвитку та функціонування студентського самоврядування у вищих навчальних закладах», В. Куліка, Т. Голобуцької, О. Голобуцького «Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива», О. Невмержицької «Студентське самоуправління у контексті демократизації вищої освіти України» та інших.

Більшість досліджень висвітлює лідер-

ство, порівнюючи його з таким явищем, як керівництво. У пошуку різних підходів до осмислення цього поняття цікавими є дослідження Н. Бабкової-Пилипенко, Т. Бендас, Б. Гаєвського, В. Зазікіна, Н. Мараховської, О. Маковського, Д. Ольшанського, Б. Паригіна, В. Пугачова, О. Романовського, Е. Смірнова, Л. Шигапової, В. Ягоднікової та інших. Проте єдиного розуміння змісту цього феномену й механізмів його формування досі не існує.

Студентське самоврядування – потужний фактор демократизації сучасної вищої школи, що сприяє формуванню в майбутніх фахівців лідерських якостей, громадянської свідомості, активної життєвої позиції.

Ідеї розвитку студентського самоврядування пройшли певний шлях, їх реалізація була адекватною соціально-гуманітарному стандарту суспільства та підпорядковувалася загальним вимогам підготовки майбутнього фахівця. Нині студентському самоврядуванню відводиться провідна роль у вирішенні цілої низки завдань із соціалізації студентської молоді, формування в неї активної громадянської позиції, організаторських навичок і професійних компетенцій.

В освітньо-виховному середовищі вищої школи зарубіжжя та України студентські самоврядні організації є каталізаторами утвердження демократичних принципів і громадських інноваційних змін.

В аспекті Болонського процесу студентське самоврядування розглядається як невід’ємний елемент освітньо-виховного середовища вищої школи. Одним із принципів Болонського процесу є активна участь студентів як конструктивних партнерів в управлінні, визначенні змісту та якості освіти [3, с. 176]. Зокрема, у документах зазначено, що студенти повинні брати участь, впливати на організацію та зміст освіти в університетах та інших навчальних закладах, а студентство – повноправний партнер в управлінні вищою освітою [2, с. 34–56].

Сучасна система освіти України повинна створити необхідні умови для самореалізації особистості студентів, формування в них організаторських навичок, лідерських якостей, відповідальності за результат своєї праці.

Невипадково в Законі України «Про вищу освіту» від 1 лютого 2014 р. значну

увагу приділено організації та регламентації діяльності органів громадського та студентського самоврядування. [1, с. 56]. Таким чином, перед вищими навчальними закладами України стоїть завдання активізації зусиль задля розвитку студентського самоврядування.

Лідерство в студентському середовищі може існувати в декількох формах: 1) *мегалідерство*; 2) *макролідерство*; 3) *мікролідерство*; 4) *індивідуальне лідерство* [8, с. 119].

Визнано, щоб бути успішним, лідер повинен використовувати три типи управлінських навичок загального характеру: навички аналізу, встановлення відносин, керування процесом [4, с. 17].

З одного боку, лідерство розглядається як наявність певного набору якостей у людей, які висувають себе в лідери, а з іншого – це процес несилового впливу в напрямі досягнення організацією своїх цілей. Лідерство перш за все пов’язано з особистісними якостями. Якщо людина володіє цими якостями або вони закладені в неї з народження, вона зможе ефективно, не використовуючи формальну владу, вести послідовників у правильному напрямі для досягнення спільних цілей.

У сучасних умовах лідерство дасть нам змогу підняти людське бачення на рівень більш широкого світогляду, вивести ефективність діяльності людини на рівень більш високих стандартів, а також сформувати особистість, здатну досягти великих результатів за допомогою своїх неординарних здібностей. Процес лідерства надасть можливість вдосконалити внутрішньоуправлінську структуру відносин в організації, забезпечити постійний рух вперед для досягнення найкращих результатів, корисних як для суспільства, так і країни в цілому.

У вищій мірі авторитарний чи авторитетний керівник нав’язує свою волю підлеглим шляхом примусу, нагороди або посилаючись на традицію. Демократичний лідер, який дозволяє підлеглим брати участь у прийнятті рішень, як правило, впливає на оточуючих за допомогою переконань та харизми, де харизма – це влада, побудована не на логіці чи силі традицій, а на особистих якостях (здібностях) лідера. Він уникає нав’язування своєї волі підлеглим. Ліберальний же керівник надає підлеглим практично повну свободу. Проте вказати, що названі стилі

не охоплюють усю різноманітність стилів, які зустрічаються в практичній роботі. Діяльність лідера настільки різноманітна, що будь-яка спроба єдиної класифікації стилів лідерства не вдається.

Готовність багатьох людей брати на себе ініціативу, виконувати функції лідера, виявляючи проблеми на своєму рівні й вирішуючи їх, визначається як найважливіша умова життєздатності сучасної організації, а також суспільства в цілому.

Затребуваність фахівців різних галузей у сучасних умовах забезпечується конкурентоспроможністю – інтегральною характеристикою фахівця професійно компетентного, мобільного, який швидко адаптується та здатен оптимально вирішувати професійні проблеми. Найважливішим чинником формування конкурентоспроможного фахівця стає розвиток особистісних якостей, що забезпечують безперервне приростання професійної компетентності, розгортання внутрішнього потенціалу. У контексті сучасної освітньої ситуації особливої значущості набуває саме лідерство.

Сьогодні ж головна проблема України – це відсутність цілісної національної еліти внаслідок причин, які сягають глибоко в українську історію ще періоду середньовіччя. Тому формування еліти на сучасному етапі неможливе без формування молодіжної еліти, яка власне і є основою майбутньої еліти нації.

Висновки. Дослідження теоретичних основ розвитку студентського самоврядування дозволило визначити, що під час управління цим процесом потрібно дотримуватися системи принципів, реалізація яких зумовлює розвиток самоорганізації студентів, їх ініціативи, самостійності, активності та відповідальності в прийнятті та реалізації рішень для досягнення визначених цілей. Процес розвитку студентського самоврядування є багатоступеневим, що зумовлює потребу послідовної зміни цілей, змісту, форм педагогічної діяльності з управління цим процесом.

Студентське самоврядування потрібне для молоді, оскільки воно є практичною школою для всіх, хто бажає спробувати себе в ролі керівника, організатора, лідера. Своїм змістом і формами реалізації сприяє вихованню цілої низки лідерських якостей (самостійність, ініціативність, соціальна активність, організаторські вміння, відповідальність,

професійна компетентність, практичне мислення, співчутливе відношення до оточуючих, екологічна культура, господарність, творчість, комунікативність, підприємливість, передбачливість, працелюбність), забезпечує соціалізацію особистості, допомагає студентам відчувати соціальні відносини, формувати власну соціальну позицію, створює умови для самореалізації, самовдосконалення.

Систему студентського самоврядування можна визначити як цілісний структурний механізм, який дозволяє студентам шляхом самоорганізованої діяльності брати участь у керівництві справами свого колективу у взаємодії з всіма органами управління вищим навчальним закладом, захищати власні права та інтереси, сприяє гармонійному розвитку особистості майбутнього фахівця, виховуючи лідерські якості, соціальну активність.

Наукові дослідження з проблем студентського самоврядування як середовища формування активної молоді потребують подальшого наукового дослідження, особливо в контексті трансформаційних процесів українського суспільства та реформування вищої школи України. Існує потреба в дослідженні змісту поняття самоврядування, сутності студентського самоврядування як інституту громадянського суспільства, основ студентського самоврядування з урахуванням специфіки освітніх установ; педагогічний потенціал студентського самоврядування; його ролі формування в студентській молоді цінностей громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII від 1 липня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.
2. Болонський процес : [документи] / уклад. З.І. Тимошенко, А.М. Грехов. – К. : Видавництво Європейського університету, 2004. – 169 с.
3. Каюмова О. Участь органів студентського самоврядування та їх об'єднань у формуванні та реалізації освітньої та молодіжної політики / О.Каюмова, Т. Яцків, Я. Хауляк. – Львів : Юриспруденція, 2008. – 176 с.
4. Василевська Н. Якість лідера: сформованість поняття студентством / Н. Василевська, Н. Левченко // Сучасні аспекти виховання студентської молоді : матеріали Всеукраїнської науково-практичної

конференції (м. Харків, 19–20 березня 2009 р.). – Х. : ХНАМГ. – С. 16–19.

5. Нагаївська Д. Комплексний підхід до розвитку навичок студентського самоврядування / Д. Нагаївська // Сучасні аспекти виховання студентської молоді : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 19–20 березня 2009

р.). – Х. : ХНАМГ. – С. 96–97.

6. Решетило В. Формування лідерських якостей студентів як відповідь на виклики сучасності / В. Решетило // Сучасні аспекти виховання студентської молоді : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 19–20 березня 2009 р.) – Х. : ХНАМГ. – С. 118–119.